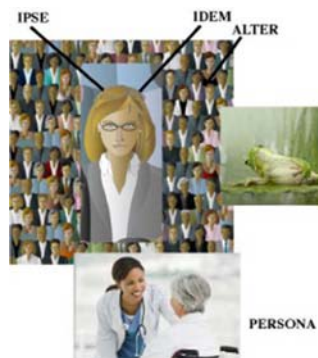

Att se sig själv i andra

av Bengt-Åke Wennberg

Ipse står för personens särskildhet
Idem står för den som personen vill likna
Alter står för andra av samma sort
Alius står för andra av en helt annan sort (främlingar)
Persona står för den roll man tilldelas i samspelet med andra (som kan vara skild från den man egentligen vill vara)

Sven-Eric Liedman skrev år 2000 boken "Att se sig själv i andra: Om solidaritet". Hans reflektioner fick liv i det avslutande avsnittet av Fröken Frimans krig. Känslan, eller behovet av, solidaritet gjorde att advokaten Axel till slut bytte sida och ändrade inställning till hustrun Lottie och hennes engagemang i kooperativet Svenska Hem. Genom sin hustru och sina barn såg Axel sig själv i ett annat ljus och såg att han hade gjort sig till någon han inte ville bli uppfattad som.

Vad vi såg i pjäsen är en process som är lätt att känna igen. Det är en illustration av äkta mänsklighet. Det fina med Sven-Erik Liedmans idéhistoriska beskrivning är därför att den i ett filosofiskt språk beskriver något vi alla känner till och kan förstå. Pjäsen gav oss i dagens förvirrande och komplexa värld möjlighet att upptäcka dessa processers fysiska manifestation. Tack, ni som skapade Fröken Frimans krig.

En underbar kombination. Liedman formulerar teorin och pjäsen Fröken Frimans Krig illustrerar möjligheten av den faktiska förekomsten av samma mänskliga skeende som Liedman beskriver. Det vi får vara med om genom berättelsen är inte en verklighet. Det är en fiktion. Men denna fiktion gör inte skeendet mindre trovärdigt. Vi känner igen det från vår vardag. Advokatens omvändelse, och människors önskan att se sig som någon som man verkligen vill vara, är inte en fantasi och en orealistisk önskedröm. Det

är en realistisk möjlighet som är idéhistoriskt väl belagd och som måste tas i beaktande i alla mänskliga samspel.

I min förra blogg beskrev jag begreppet "kontrafaktisk". Talet om det kontrafaktiska handlar om – "*Vad skulle ha kunnat bli om det eller det hade hänt eller vi gjort så eller så*". Jag konstaterade i bloggen att alla politiska påståenden, om framtida utfall som skulle kunna hända om det eller det ändras, i princip är kontrafaktiska.

Påståendet att solen kommer att gå upp också i morgon är av samma karaktär, men kan ändå inte betraktas som kontrafaktiskt eftersom denna utsaga stöds av vår *samlade erfarenhet* av att solen *brukar gå upp* varje morgon. Men då talar vi om naturvetenskapliga fakta och teorier. Något som inte kan vara annorlunda än det är.

Liedmans resonemang i sin bok fyller samma funktion när det gäller mänsklig samverkan. Pjäsen Fröken Frimans krig bekräftar relevansen i hans resonemang och ger oss en inblick i *hur det skulle kunna vara*. Genom att vi känner igen oss från vår egen vardag så förstärker och bekräftar pjäsen sambandet mellan Liedmans resonemang och våra egna personliga erfarenheter.

Jag hävdade i min förra blogg, precis som Marx och Liedman före mig, att det administrativa språk vi i dag använder är ett cyniskt språk utan liv som har hämtats från Manchesterliberalismen. I den politiska debatten produceras därför numera kontrafaktiska påståenden som är otillfredsställande för moderna människor. De duger för en intern krets som vill vidmakthålla en föråldrad människosyn. Precis som var fallet med Axel Fridmans, advokaten i pjäsens, resonemang är de inte i takt med hur vi dag resonerar om oss människor.

Därför blir den politiska debatten om viktiga och vardagliga frågor missriktad och i många fall perverterad. Att påstå detta är varken revolutionerande eller nytt. Många har gjort samma påstående före mig. Den fråga som pjäsen Fröken Frimans krig aktualiserar är emellertid om vi kan se oss själva i spegeln om vi som människor och som nation fullföljer den människofientliga och närmast fördummande samtalstradition som politiken numera slagit in på. Eftersom vi är en demokrati är vi därför alla medskyldiga. Genom pjäsen ser vi oss själva i ett annat ljus.

Kanske borde vi som Axel Friman besinna oss innan det är för sent. Den rörelse som i början av 1900-talet växte fram, och som symboliseras i Fröken Frimans krig borde kanske återuppstå och leda till att statskick och

nationalekonomiska teorier än en gång revideras och moderniseras i enlighet med vad som nu är bekant. Jag skall i kommande bloggar beskriva grunddragen i den nya kunskap som jag tycker då borde komma till användning och som bryter upp det kontrafaktiska dilemmat.

Hur påverkar Liedmans framställning av olika identitetsbegrepp era samtal på er arbetsplats och i era sociala kontexter? Finns det allvarliga dissonanser?

<https://www.bengtharry.me/?p=2055>